

Movisie

VWS-werkprogramma 2019

Inhoud

Inleiding

1. De publieke taak van Movisie

- Voor positieve verandering
- Leren opdat anderen ook kunnen leren
- Drie resultaatsgebieden
- Duurzame impact

2. De programma's van Movisie

2.1 Programma integraal (lokaal) sociaal domein

- Thuis in de wijk
- Integraal werken in de wijk
- Participeren naar vermogen
- Integrale aanpak huiselijk en seksueel geweld

2.2 Programma Sociale basis

- Versterken sociale basis
- Mantelzorg en vrijwillige inzet
- Burgerbetrokkenheid bij zorg en welzijn
- Inclusieve samenleving

2.3 Programma Effectiviteit en vakmanschap

- Samen doen wat werkt
- Kwaliteit en outcome

2.4 Programma Kennisinfrastructuur sociaal domein

- Kennisplatforms
- Transformatie kennisinfrastructuur

Bijlagen:

- *Samenwerkingspartners van Movisie*
- *Overzicht van gemeenten waar Movisie mee samenwerkt (stand per 1-10-2018)*

Inleiding

Voor u ligt het VWS-werkprogramma van Movisie voor 2019. Op verzoek van onze samenwerkingspartners hebben wij ervoor gekozen om het werkprogramma meer op hoofdlijnen te schrijven, waardoor overzichtelijker wordt waar Movisie zich meerjarig mee bezig houdt en welke accenten in 2019 worden gelegd. Van ieder project uit het werkplan is een uitgewerkt projectplan beschikbaar, dat in samenwerking met VWS en de betrokken partners tot stand is gekomen en desgewenst tussentijds ook nog nader kan worden aangescherpt. Om herhaling van tekst per inhoudelijk programma te voorkomen hebben wij in een apart hoofdstuk de publieke taak van Movisie en de resultaatgebieden en de werkwijze van Movisie beschreven.

Meerjarige maatschappelijke opgaven

Op basis van onze contacten met stakeholders, actuele beleidsnota's en rapporten en kennis over ontwikkelingen in de leefsituatie van de bevolking heeft Movisie begin 2017 een aantal maatschappelijke opgaven gedefinieerd die bepalend zijn voor de keuze van onze vier kernprogramma's. Het gaat om vraagstukken die een lange adem vragen en een samenhangende, integrale aanpak. Het betreft: het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid, meer zorgen voor elkaar en benutting van sociale netwerken, problematiek rond veiligheid en huiselijk en seksueel geweld, inclusie van kwetsbare burgers en het vergroten van effectiviteit en vakmanschap op deze gebieden.

Aandachtspunten en accenten 2019

Met het aantreden van het nieuwe kabinet Rutte-III in 2017 en de installatie in 2018 van nieuwe collega's van B&W in de meeste Nederlandse gemeenten, zijn accenten in het beleid gelegd, die doorwerken in de accenten in ons werkprogramma voor 2019. Op grond van de inzichten uit de vele contacten met betrokkenen vanuit de ministeries en gemeenten en met professionals uit het veld en voortbouwend op recente rapporten over trends en ontwikkelingen in het sociaal domein noemen wij hieronder de belangrijkste accenten voor de programmering van ons werk in 2019. Bij de beschrijving van de programma's gaan we hier nader inhoudelijk op in.

Het betreft een intensivering op de thema's:

- *Randvoorwaarden voor langer en weer thuis wonen*
- *Kwaliteit en effectiviteit van wijkteams*
- *Effectieve strategieën voor de aanpak van eenzaamheid*
- *Verbeteren van het integraal werken in de wijk*
- *Versterken van de sociale basis en benutting van collectieve aanpakken*
- *Integrale veiligheid (versterken van samenhang sociaal domein en veiligheidsketen).*
- *Implementatie VN-verdrag voor mensen met een beperking*
- *Grenzen aan burgerkracht*

Onze rol is het zorgen voor versnelling van lerende praktijken. En om te leren van die praktijken, zodat we die kennis kunnen verspreiden en ook anderen die op hun beurt kunnen benutten. Zo kunnen overheden, professionals en andere betrokkenen trefzeker komen tot zichtbare en blijvende verbeteringen van de kwaliteit van leven van mensen in een kwetsbare positie.

1. De publieke taak van Movisie

Voor positieve verandering

Nederland is een welvarend land, waar de meeste mensen gelukkig zijn en zich goed kunnen redden. Dat geldt echter niet voor iedereen. Zo'n 2,5 miljoen volwassenen in Nederland hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen (stichting Lezen & Schrijven). Naar schatting heeft ongeveer een derde van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder die zelfstandig woont een lichamelijke beperking, psychische beperking of geheugenklachten (SCP 2018). Er zijn allerlei redenen waarom mensen in een kwetsbare positie kunnen verkeren, soms door een opeenstapeling van oorzaken. Sterker nog: kwetsbaarheid kan iedereen overkomen. Het is niet altijd te voorkomen of te verminderen. Wel kunnen de gevolgen van die kwetsbaarheid (soms, deels) worden verzacht. Dat is vaak niet eenvoudig, maar dat is wel precies wat ons drijft. Met de verschillende doelgroepen en de mensen om hen heen proberen wij te ontdekken wat in de praktijk aantoonbaar het beste werkt om de negatieve gevolgen van kwetsbaarheid te verminderen of te voorkomen.

Kwetsbaarheid kan iedereen overkomen. Het is niet altijd te voorkomen of te verminderen. Wel kunnen de gevolgen van die kwetsbaarheid (soms, deels) worden verzacht. Dat is vaak niet eenvoudig, maar dat is wel precies wat ons drijft.

Leren opdat anderen sneller kunnen leren

Kenmerkend bij de aanpak van sociale vraagstukken - zoals het realiseren van een inclusieve, innovatieve en veilige samenleving - is dat ze gepaard gaan met grote onzekerheden. De definiëring van het probleem is veelal complex en deel van het probleem zelf. En er is vaak onvoldoende of te weinig eenduidige kennis over de beste aanpak beschikbaar. Voor het oplossen van dit soort 'ongetemde vraagstukken' en om innovatie en verbetering vorm te geven is het nodig om kennis, ervaring en expertise van deelnemers uit verschillende organisaties met elkaar te combineren in een collectief leerproces.

De unieke rol van Movisie is die van katalysator: het versnellen van leerprocessen.

De unieke rol van Movisie is die van katalysator: het versnellen van leerprocessen. Hoe meer Movisie meedoet en leert, hoe groter en scherper de body of knowledge wordt. Daar profiteert iedereen van. We streven naar een zo groot mogelijk bereik met ons werk. We juichen ieders bijdrage toe die leidt tot blijvende verbeteringen voor mensen in een kwetsbare positie. Afvlakking van de leercurve is voor ons het moment om het over te laten aan anderen.

Drie resultaatgebieden

Movisie is een kennisinstituut dat zich bezighoudt met sociale vraagstukken. Dit type vraagstukken vergt een samenhangende aanpak en een lange adem. Daarom werken we bij voorkeur in langdurige programma's, gesubsidieerd door de rijksoverheid, samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, fondsen en andere bronnen voor het algemene nut. Als onafhankelijke speler op het brede domein van participatie en ondersteuning boekt Movisie resultaten op de volgende gebieden:

- *Innovatie en transformatie*

Movisie draagt bij aan innovatie en transformatie door met en van vernieuwende initiatieven te leren over wat werkt bij de aanpak van sociale vraagstukken en door te weinig belichte kwesties te agenderen. We doen dat bijvoorbeeld via participatie in proeftuinen, leerkringen en transitiearena's, de lessen daaruit op te halen en te verspreiden en het inbrengen van kennis in het maatschappelijk debat.

We zijn bij veel projecten en vooruitstrevende initiatieven betrokken en hebben daarmee overzicht over de laatste stand van zaken in Nederland.

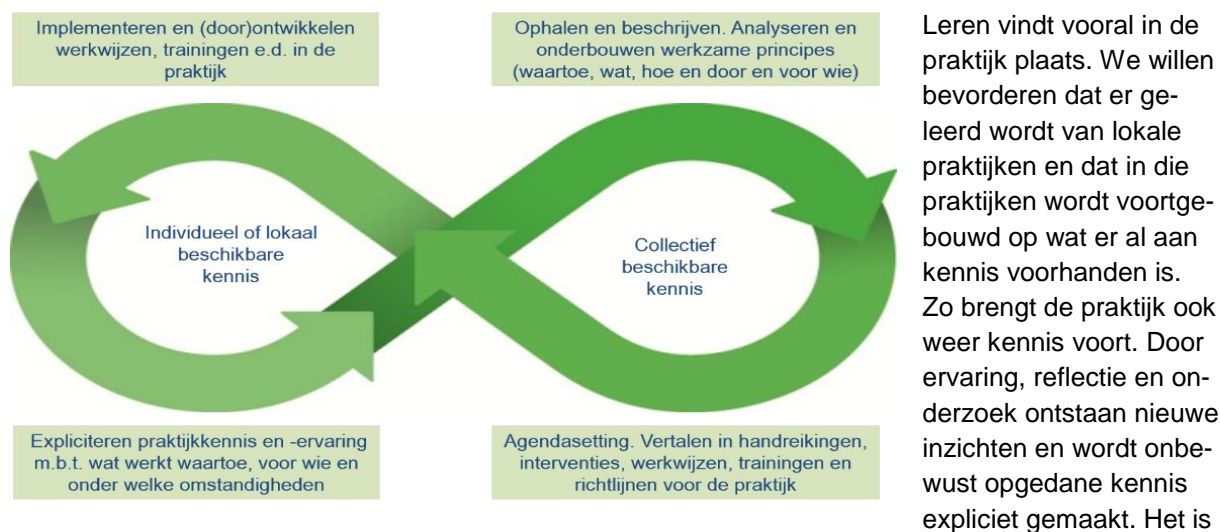
- *Kwaliteitsverbetering van reeds bestaande aanpakken*
Niet altijd zijn innovaties nodig en is het vooral de opgave om de kwaliteit en effectiviteit van bestaande aanpakken te verbeteren. Daartoe werkt Movisie in verschillende samenwerkingsverbanden aan activiteiten en programma's omtrent kwaliteit en effectiviteit.

- *Body of knowledge en kennisinfrastructuur*

Om ervoor te zorgen dat ook anderen kunnen profiteren van de al bestaande en nieuw ontwikkelde kennis, onderhoudt Movisie samen met andere landelijke kennisinstututen een breed kennisbestand voor het sociaal domein. Daartoe haalt Movisie kennis op uit lokale praktijken en ontsluit die op allerlei laagdrempelige manieren voor de vele verschillende actoren in het sociaal domein.

Duurzame impact

De 'kennislemniscaat' is voor Movisie een referentiekader en inspiratiebron voor de wijze waarop wij met kennis omgaan. Het vat onze manier van werken samen en maakt vooral duidelijk dat het om een doorlopend proces gaat. Het gaat ons niet om de losse activiteiten, maar om de beweging, de opvolging van de 'stappen' en het collectieve leren. Onze kerntaak is deze lemniscaat op alle onderdelen te helpen functioneren en kennis te laten stromen. Met als doel de kwaliteit en effectiviteit van zorg en ondersteuning te verbeteren en daarmee bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

zonde om het resultaat van deze kennisproductie niet vast te leggen en overdraagbaar te maken. Zo kunnen ook anderen daar hun voordeel mee doen en kunnen leerprocessen versnellen.

We ontlenen onze autoriteit aan onze body-of knowledge over sociale thema's én over hoe je gezamenlijk het beste kunt leren. We zijn bij veel projecten en vooruitstrevende initiatieven betrokken en hebben daarmee overzicht over de laatste stand van zaken in Nederland. We zijn inhoudelijk onafhankelijk. We laten ons leiden door noties van kwaliteit, validiteit en effectiviteit. Door de kennis die we in de praktijk opdoen zien we ook welke zaken onderbelicht blijven. Movisie heeft daarmee ook een signalerende en agenderende rol.

Het is zonde om het resultaat van deze kennisproductie niet vast te leggen en overdraagbaar te maken. Zo kunnen ook anderen daar hun voordeel mee doen en kunnen leerprocessen versnellen.

2. De programma's van Movisie

2.1 Programma Integraal (lokaal) sociaal domein

Context

Veel mensen met een verhoogde kwetsbaarheid willen graag zo zelfstandig mogelijk wonen, hun eigen leven leiden, erbij horen en naar eigen behoefte, mogelijkheden en wens participeren. Soms hebben zij daarvoor zorg en ondersteuning nodig. Langer thuis wonen van ouderen en het weer zelfstandig in de wijk gaan wonen van mensen met kwetsbaarheid door psychiatrische problematiek, verstandelijke beperkingen of multiproblematiek staat volop in de belangstelling. Dat geldt ook voor het thema eenzaamheid. Gemeenten worstelen met de vraag of de randvoorwaarden voor langer thuis wonen wel voldoende duidelijk zijn en in welke combinatie wonen, zorg en ondersteuning (inclusief de huishoudelijke hulp) zou moeten worden aangeboden.

Integraal werken en lokaal maatwerk worden steeds belangrijker. Nog te vaak komt het voor dat een bestaande invulling van professionaliteit zorgt voor hokjesdenken, wat het leggen van dwarsverbanden in de weg staat. De gevolgen kunnen ernstig zijn: waar niemand zich verantwoordelijk voelt voor het geheel, vallen mensen tussen wal en schip.

Gemeenten kunnen vanuit de Wmo, Participatiewet en Jeugdwet ondersteuning op maat inrichten en daarmee kansen op participatie en zelfredzaamheid vergroten en hun aanpak van eenzaamheid, armoede en schuldenproblematiek effectiever maken. Sommige noodzakelijke voorwaarden, zoals een echt integrale aanpak, vertrekkend vanuit de leefwereld van de burgers, lijken hardnekkige knelpunten in beleid en regelgeving te zijn en echte transformatie in de weg te staan. Een voorbeeld daarvan is de overgang van jeugd naar volwassenheid, waar goede ondersteuning na de jeugdhulp en het bevorderen van participatie nog niet goed genoeg verloopt. Vaak ontbreekt het gemeenten nog aan (toegankelijke) kennis om een integrale, creatieve aanpak mogelijk te maken en om hun sturingsmogelijkheden vanuit hun rol als opdrachtgever op een effectieve manier in te vullen.

Sommige noodzakelijke voorwaarden, zoals een echt integrale aanpak, vertrekkend vanuit de leefwereld van de burgers, lijken hardnekkige knelpunten in beleid en regelgeving te zijn en echte transformatie in de weg te staan.

Ook sociale veiligheid vraagt in toenemende mate om een samenhangende aanpak op het lokale niveau. Toch zien we ook hier dat professionals uit het sociaal domein en uit de veiligheidsketen nog onvoldoende integraal werken. Het landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT) is in 2018 gestart. Movisie heeft veel expertise en kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren, zoals het bepalen van relevante indicatoren, hoe te sturen op maatschappelijke effect (outcome) en impact, wijze van monitoren, leveren van kennis over wat werkt, en goed beschreven, onderbouwde en onderzochte interventies inbrengen en (door)ontwikkelen. In overleg met VWS en het programmateam GHNT zullen we in het najaar van 2018 afspraken maken over onze bijdrage in 2019. Vooruitlopend hierop werken we samen met het NJi een voorstel uit voor de inzet van ervaringsdeskundigheid ter versterking van de uitvoering van het programma GHNT.

Wat willen we met dit programma bereiken?

Gemeenten en aanbieders gebruiken aanpakken waarbij de leefwereld en zeggenschap van mensen centraal staat, waardoor ze passende antwoorden vinden om mensen in kwetsbare posities adequaat te ondersteunen zodat zij een goede kwaliteit van leven kunnen realiseren en naar vermogen kunnen participeren. Gemeenten en aanbieders kunnen effectief sturing geven aan een integrale aanpak van sociale problematiek van hun inwoners.

Onze speerpunten zijn:

- Versnellen van leerprocessen over voorwaarden om langer en weer thuis wonen mogelijk te maken.
- Vergroten van de benutting van effectieve aanpakken die eenzaamheid voorkomen en verminderen.
- Versnellen van integraal werken in het sociale domein, door praktijken te ondersteunen waarbinnen leerervaringen worden opgedaan bij alle betrokken partijen over wat werkt bij integrale aanpakken bij burgers met meervoudige vragen of problemen en wat daarvoor nodig is.
- Lerende praktijken faciliteren en waar nodig nieuwe settings creëren waarbinnen inzicht in en toepassing van kennis over participatie van kwetsbare burgers in verschillende vormen (betaald werk, beschut werk, dagbesteding etc.) wordt gedeeld en toepasbaar wordt gemaakt.
- Een effectieve aanpak van armoede en schulden (zowel beleid als praktijk) op lokaal niveau.
- Verbetering van de ondersteuning van kwetsbare jongeren door gemeenten in de overgang van 18-/18+ zodat hun kansen op participatie optimaal zijn.
- Professionals die zijn toegerust om huiselijk en seksueel geweld en kindermishandeling te signaleren, bespreekbaar te maken, te beoordelen en te weten hoe hierop te handelen.
- Professionals uit het sociaal domein en de veiligheidsketen zetten 'samen lerend' stappen in een integrale en multidisciplinaire (lokale en regionale) samenwerking rond sociale veiligheid.

Wat gaan we in 2019 doen?

Projecten en activiteiten 'Thuis in de wijk'

A. Kenniscoproductie met lokale en regionale praktijken

- Ontwikkelen, delen en leren toepassen van kennis door gemeenten en aanbieders gericht op bevorderen van het langer thuis wonen van kwetsbare ouderen (waaronder mensen met dementie), personen met psychiatrische klachten, licht verstandelijke beperkingen en/of multiproblematiek.
- Bevorderen van toepassing van werkwijzen die hebben bewezen bij te dragen aan het zelfbewustzijn, de eigenwaarde, het zelfbeeld en de veerkracht van kwetsbare groepen waardoor zij zich thuis voelen in hun wijk.
- Ontwikkeling van kennis over Active and Assisted Living (DayGuide en CO-Train). Dit betreft het gebruik van technologische hulpmiddelen voor thuis wonen met dementie.

B. Kennisfundament langer en weer thuis in de wijk

- Participeren in lerende netwerken over integrale zorg en ondersteuning voor kwetsbare thuiswonende ouderen en volwaardig blijven meedoen vanuit kennis die ontwikkeld is binnen het consortium 'BeterOud' en daar opgehaalde kennis verder verspreiden
- Kennis bundelen en ontsluiten over wonen, bescherming en aanpak verward gedrag
- Kennis inbrengen in landelijke activiteiten op het gebied van preventie (i.s.m. VNG en KAMZO)
- In het kader van het Actieprogramma Eén tegen eenzaamheid beter toepassen van kennis over wat werkt bij de aanpak van eenzaamheid.

- Maken en actualiseren van Wat werkt-dossiers voor de thema's: de gastvrije/ontvangende wijk en eenzaamheid.
- Maken van een inspiratiebundel over bejegening van mensen met dementie, waarmee professionals en beleidsmakers actuele inzichten en passende interventies kunnen benutten.

C. *Algemene kennisverspreiding Thuis in de wijk*

- Up-to-date houden van de themadossiers Eenzaamheid, Maatschappelijke zorg, Zelfredzaamheid, Cliëntondersteuning, Ouderen en Kunst in zorg en welzijn. Bijdragen aan congressen, diverse netwerken, e.d.
- Kennisdeling over onafhankelijke cliëntondersteuning.

Projecten en activiteiten 'Integraal werken in de wijk'

A. *Integraal Werken in de Wijk bij meervoudige problematiek (KAMZO)*

- Kennis over integraal werken in de wijk ontwikkelen en toegankelijk maken.
- Participatie in lerende praktijken:
  - Voortzetten pilots in samenwerking met de Werkplaatsen Sociaal Domein in het kader van IWW.
  - Samenwerken met het traject Eenvoudig Maatwerk van het Programma Sociaal Domein.
  - Samen met ZonMw de vraagarticulatie van gemeenten ten aanzien van de doelgroep LVB oppakken in de lerende uitvoeringspraktijk LVB (in het kader van het programma Gewoon Bijzonder).
  - Kennis vanuit het ZonMw-programma Vakkundig aan het Werk ophalen en delen via het kennisnetwerk van IWW.
  - Kennis ophalen bij en delen met de Associatie Wijkteams die in hun speerpunten voor 2019 onder andere wijkgericht werken hebben benoemd.
- Onderzoek naar wat werkt en hoe het werkt, gericht op het verbreden of verder uitdiepen van de werkzame elementen en principes in integraal werken in verschillende contexten.
- Bevorderen van de benutting van de IWW kennisbouwstenen en de zelfevaluatietool Toegang en samenhang van zorg en ondersteuning; daarbij opgedane kennis gebruiken voor verbetering en doorontwikkeling van deze kennisproducten.

B. *Wijkgericht werken*

- Ontwikkelen en delen van kennis over samenwerking van sociaal (wijk)team met de wijk rond vaak voorkomende vraagstukken van cliënten, die nu vaak individueel opgelost worden.
- Landelijke peiling onder gemeenten naar de stand van zaken rond sociale (wijk)teams in combinatie met kennis over wijkteams uit de Werkplaatsen Sociaal Domein
- Bijhouden van het thema-dossier Integraal werken in de wijk, de websites www.wijkteamswerken.nl en www.wijkteamswerkenmetjeugd.nl en bijdragen aan congressen e.d.

Projecten en activiteiten 'Participeren naar vermogen'

A. *Verbinding Wmo en Participatiewet: samenhangende ondersteuning bezien vanuit de klant*

- Participeren in lerende praktijken op het gebied van participatie van kwetsbare burgers, waar gemeenten werken aan het ontwikkelen en toepassen van kennis op integrale, domein-overstijgende aanpakken; daar de kennis ophalen, valideren en deze verder verspreiden.
- Bevorderen van het leren en toepassen van transformatieve aanpakken gericht op participatiebevordering, zoals vernieuwing in dagbesteding, transitiearena arbeidsmatige dagbesteding en beschut werk, nieuwe initiatieven en vormen voor participatie en meedoen, zoals scharrelondernemerschap, sociaal ondernemen of sociale coöperaties.

B. *Armoede en schulden: gaan doen wat werkt*

- Participeren in integrale praktijk-verbetertrajecten 'gaan doen wat werkt bij armoede en schulden', daaruit de lessen ophalen, verrijken en verder verspreiden.

- Het vergroten van kennis en vaardigheden bij professionals (wijkteams) en vrijwilligers via een Challenge (online uitdaging).
  - Up-to-date houden Wat werkt-dossiers en bijdragen aan congressen en workshops.
- C. *Kwetsbare jongeren en de overgang naar volwassenheid*
- Verkenning naar "Doen wat werkt", gericht op activering, arbeidstoeleiding, voorkomen dakloosheid bij jongeren, aanpak armoede en schulden; vertaling in kennisproducten ten behoeve van implementatie; en bijhouden themadossier Jongeren.
  - Binnen brede aanpak professionalisering vormgeven van eigen regie en stem van jongeren in toekomstplan.
  - Participeren in lerende praktijken, waar wordt geëxperimenteerd met "routes naar zelfstandigheid" vanuit een levensbrede insteek met aandacht voor een goede mix van wonen, werk en inkomen.

Projecten en activiteiten 'Integrale aanpak huiselijk en seksueel geweld'

A. Vergroten en ontsluiten van de 'body of knowledge' over huiselijk en seksueel geweld

- (Digitaal) kennis verzamelen, verspreiden en uitwisselen over (specifieke groepen van) huiselijk en seksueel geweld.
- Bevorderen van goede toerusting van professionals uit de verschillende sectoren, zodat zij kunnen én gaan werken met de 'Verbeterde meldcode en afwegingskaders'
- Participeren in lerende netwerken over multidisciplinaire samenwerking en participerende observatie in sociale (wijk)teams en met Veilig thuis; daaruit de lessen ophalen, verrijken en verder verspreiden.
- Kwaliteitsontwikkeling, -borging en duurzame implementatie van interventies (verspreiding; adoptie; kwaliteit van de uitvoering en borging).
- Verkenning van de manier waarop professionals moed en lef kunnen versterken. In deze verkenning wordt in beeld gebracht wat over dit thema bekend is, worden goede voorbeelden verzameld en op basis daarvan inspiratietool(s) voor professionals ontwikkeld.
- Actualisering Wat werkt-dossiers 'Preventie en hulpverlening bij (ex-)partnergeweld' en 'Hulp bij seksueel misbruik'.

B. Flexibel deel ondersteuning programma 'Geweld hoort nergens thuis'

Nota bene: hier volgt een aantal mogelijke activiteiten die niet allemaal uitgevoerd kunnen worden binnen het beschikbare budget, maar waarover op een later moment in overleg met het programmateam GHNT en VWS keuzes gemaakt zullen worden.

- Leerkringen: samen leren(d) doen wat werkt, door in te zetten op gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een integrale aanpak via een lerende, reflectieve en zich verbeterende praktijk, zodat partners in het sociale domein en in de veiligheidsketen samen leren om weerbarstige dilemma's duurzaam en in samenhang op te lossen.
- Begeleiding bij het leren toepassen van het Kwaliteitskompas als ondersteuning van de regionale aanpak van huiselijk en seksueel geweld en kindermishandeling.
- Beantwoorden van kennisvragen van de 26 regionale projectleiders huiselijk geweld en kindermishandeling en onderhouden van een Portaalfunctie voor contacten met de regio's.
- Wicked problems, outside-the-box-solutions. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn zogeheten 'wicked problems'. In het werkveld is veel kennis van en ervaring met deze thema's. Het programma is echter een uitgelezen kans om eens buiten de gebaande paden te treden en te kijken wat we kunnen leren van bijvoorbeeld het bedrijfsleven, hoe de milieubeweging burgers tot verandering stimuleert of wat de kunstsector kan bieden qua aanpak. Wij stellen een 'social lab' voor waarbij we met unusual suspects verkennen welke toepasbare strategieën we kunnen benutten in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze innovatieve inzichten gebruiken we om de bestaande kennis en aanpakken te verrijken en maken een vertaalslag om regionaal en lokaal deze kennis praktisch inzetbaar te maken.

- Ontsluiten van onze kennis op het gebied van onder meer slachtoffers van seksueel geweld, eergerelateerd geweld/Schadelijke traditionele praktijken, complexe scheidingen, aanpak ouderens mishandeling ten behoeve van de regio's.
- Werkgevers alerter maken. Ontwikkeling handreiking voor bedrijven voor signalering van geweld en voor kennis bij werkgevers kennis over wat ze moeten doen. Signaleren van geweld hoort bij goede zorg voor de werknemers. Gedacht kan worden aan een nadere verkenning van goede voorbeelden in binnen- en buitenland (zoals Rotterdam, Italië/Gucci, Australië/Telstra, Nieuw Zeeland) en op basis daarvan een handreiking met en voor bedrijven te maken. We kunnen de bewustwording van werkgevers ook vergroten via bijvoorbeeld storytelling.
- Onderwijs – Beter leren signaleren door onder meer het innoveren en actualiseren van de website www.monitorlerensignaleren.nl
- Kenniscentrum multiprobleemgezinnen: Het zorgen voor veiligheid binnen het gezin en het doorbreken van intergenerationele overdracht in een domeinoverstijgende aanpak.
- Ook zouden we een themadossier kunnen ontwikkelen m.b.t. de effecten van lokale interventie-teams.

Deelprogramma's en grote projecten anders gefinancierd:

- *Koploperproject onafhankelijke cliëntondersteuning (VNG/VWS)*
  - *Dementiezorg voor elkaar (VWS)*
  - *Eenzaamheid pak je samen op (gemeente Amsterdam)*
  - *Jongeren naar de arbeidsmarkt (instituut GAK)*
-

2.2 Programma Sociale basis

Context

Burgers doen steeds meer zelf in het sociaal domein, enerzijds omdat ze zich willen inzetten voor hun medemens, buurt of omgeving, anderzijds omdat het door een terugtrekkende overheid of verminderde professionele inzet aan hen gevraagd wordt. Gemeenten hebben er met de decentralisaties veel taken bij gekregen en zijn bezig hun dienstverlening rond zorg en ondersteuning, participatie en jeugdhulp te vernieuwen en te verbeteren. De meeste aandacht ging daarbij uit naar het organiseren en bieden van individuele zorg en ondersteuning. Recent ontstaat meer aandacht voor de sociale basis: wat doen we met en voor elkaar om te bevorderen dat mensen in een kwetsbare positie een

Een stevige sociale basis vergt een duurzame inzet en samenwerking van alle betrokkenen op lokaal niveau.

goede kwaliteit van leven kunnen genieten of dat degenen die in zo'n positie (dreigen te) geraken zo goed mogelijk worden ondersteund? Een stevige sociale basis vergt een duurzame inzet en samenwerking van alle betrokkenen op lokaal niveau, zowel formele als informele spelers.

Een belangrijke rol in de vernieuwing is weggelegd voor burgers zelf: een actieve rol voor zowel mensen (in een kwetsbare positie) die zorg en ondersteuning nodig hebben, als voor mensen die zich vanuit hun persoonlijke netwerk of als vrijwilliger inzetten voor een vitale samenleving. Door hun inzichten, ideeën, ervaringskennis en uitvoeringskracht optimaal te benutten lukt het om te vernieuwen en de kwaliteit van beleid en dienstverlening in het sociaal domein daadwerkelijk te verbeteren voor iedereen. Andersom worstelen gemeenten ook met de vraag wat de grenzen zijn van het benutten van burgerkracht.

Om mensen in kwetsbare posities optimaal te ondersteunen is een goede samenwerking nodig tussen professionals, mantelzorgers, vrijwilligers en beleidsmakers. Mantelzorgers, vooral zorgintensieve en/of jonge mantelzorgers en zorgvrijwilligers, hebben te maken met toenemende complexiteit van de

zorg. Zij dreigen overbelast te worden (of zijn dat al) en verbetering van de samenwerking tussen informele en formele zorg en ondersteuning zijn nog hard nodig. Gemeenten zoeken manieren hoe zij het mantelzorg- en vrijwilligersbeleid verder kunnen ontwikkelen en aanbieders van formele zorg en ondersteuning zoeken naar manieren om met alle betrokkenen rond de cliënten samen te werken.

Mensen kunnen om verschillende redenen worden uitgesloten van volwaardige deelname aan de samenleving. Bijvoorbeeld door een beperking, hun leeftijd, etnische herkomst, seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Maar ook door armoede of laaggeletterdheid. Het werken aan een inclusieve samenleving vraagt aandacht. Met name de vertaling van het VN-verdrag voor mensen met een beperking is een vraagstuk waar nog veel gemeenten mee kampen.

Wat willen we met dit programma bereiken?

Een samenleving die inclusief is, waarin verbinding tussen mensen tot stand komt en waarin ieder mens volwaardig kan meedoen. De inzet en betrokkenheid van (ook kwetsbare) burgers daarbij wordt optimaal ondersteund.

Onze speerpunten zijn:

- Toerusting van beleidsmakers, professionals, lokale belangenbehartigers en vrijwilligers voor het vormgeven van een inclusieve samenleving.
- Ontwikkeling van kennis over versterken van de sociale basis en die breed delen en door ontwikkelen in lerende praktijken.
- Vergroten van inzicht over en benutting van kennis over hoe 'meedenken, meedoen en meebeslissen' in de lokale samenleving voor een grotere groep burgers en cliënten mogelijk wordt om zo de kwaliteit en effectiviteit van aanpakken te verbeteren.
- Vergroten van het inzicht in de meerwaarde van het inzetten van ervaringskennis en -deskundigheid voor de doelgroep(en) van beleid en ondersteuning in het sociaal domein.
- Ontwikkeling, delen en leren toepassen van kennis over samenwerken met en ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.

Wat gaan we in 2019 doen?

Projecten en activiteiten 'Versterken sociale basis'

A. Kenniscoproductie versterken sociale basis

- Ontwikkelen, delen en leren toepassen van kennis met en door gemeenten, die zich met welzijnsinstellingen en inwonersinitiatieven aangemeld hebben voor de leer- en ontwikkeltrajecten van de stuurgroep sociale basis van het Programma Sociaal Domein.
- Kenniscoproductie met de Werkplaatsen Sociaal Domein die op lokaal en regionaal betrokken zijn bij de versterking van de sociale basis.

B. Algemene kennisfunctie sociale basis

- Themadossier sociale basis bijhouden en kennis over de versterking van de sociale basis verder verspreiden ten behoeve van benutting in de lokale uitvoeringspraktijk.
- Platform Buurtwijs versterken (www.buurtwijs.nl), gericht op delen van kennis om de inhoud en kwaliteit van buurtontwikkeling te versterken.

Projecten en activiteiten 'Burgerbetrokkenheid bij zorg en welzijn'

A. *Cliëntenparticipatie/democratische vernieuwing*

- Monitoren van innovatieve praktijken waar gemeente en inwoners nieuwe invulling geven aan cliënt- en inwonerparticipatie. Dit doen we via effectenarena's waarbij we onderzoeken of de nieuwe invullingen, vormen en structuren daadwerkelijk het gewenste effect opleveren en wat daarin wel en niet werkt. Beschrijving, verrijking en verspreiding van de kennis uit deze praktijken voor algemene benutting.
- Participeren in lerende praktijken waar gemeenten, bewonersinitiatieven en (kwetsbare) inwoners en maatschappelijke aanbieders rond een bepaald maatschappelijke opgave onderzoeken hoe zeggenschap rond de aanpak en uitvoering anders verdeeld en georganiseerd kunnen worden ten behoeve van een meer inclusieve lokale samenwerking met optimale resultaten voor iedereen; we ontwikkelen, delen en leren de kennis hierover verder toe te passen.
- Bijdragen aan (en zo nodig: organisatie van) landelijke bijeenkomsten voor raadsleden gericht op het delen van kennis en inzichten uit de lerende praktijken over delen en delegeren van zeggenschap met bewoners ten behoeve van lokale democratische vernieuwing in het sociale domein.
- Up-to-date houden themadossier Burgerparticipatie, onderhouden van netwerken en bijdragen aan congressen en workshops.

B. *Versterking Vrijwillige inzet*

- Uitbouwen van het themadossier Vrijwillige Inzet en integreren van de website www.vrijwilligerswerk.nl in het digitaal platform van vereniging NOV.
- Doorontwikkelen van methodieken voor inzicht in het effect van het gemeentelijk beleid op de vrijwillige inzet en verspreiding van de kennis hierover.
- Samen met vrijwilligersorganisaties zoeken naar (nieuwe) interventies die organisaties ondersteunen bij het vinden en binden van vrijwilligers.
- We ontwikkelen een normatief kader waarmee vrijwilligers een hulpmiddel hebben waarmee ze ongewenst gedrag kunnen herkennen en benoemen.
- We ontwikkelen met organisaties voor vrouwenopvang een methodiek om meer vrijwilligers, naast de beroepskrachten, actief te laten worden ten aanzien van deze zeer kwetsbare doelgroep.
- In cocreatie met gemeenten en de VNG werken we aan het toerusten van bestuurders en ambtenaren om integraal vrijwilligerswerkbeleid vorm te geven en in het bijzonder inzicht te geven in de rol van vrijwilligers in de informele zorg.
- Ontwikkelen van nieuwe methodieken die handvatten geven voor modern vrijwilligersmanagement.
- Verspreiden van good-practices en innovatieve initiatieven en projecten, onder meer in het voorprogramma van de prijsuitreiking 'De Meer dan Handen vrijwilligersprijzen'.

C. *Ervaringsdeskundigheid in beleid en praktijk*

- Onderzoek naar de impact van de inzet van ervaringsdeskundigen voor mensen in armoede en/of met problematische schulden (leerstoel Participatie en effectiviteit VU) en voor andere groepen burgers die zorg en ondersteuning krijgen in het sociaal domein.
- Bevorderen van benutting van kennis van ervaringskennis in beleid en praktijk. Organisatie van kennisdeling en ophalen van lessen op basis waarvan waar nodig in co-creatie aanvullende hulpmiddelen worden ontwikkeld. Up-to-date houden van de themasite Ervaringsdeskundigheid.

Projecten en activiteiten 'Mantelzorg en vrijwillige inzet in zorg en welzijn'

A. *Samen zorgen in de praktijk*

- Gezamenlijk vaststellen van en werken aan urgente vraagstukken, waarop professionals uit zorg- en vrijwilligersorganisaties kennis willen verrijken en leren toepassen in de eigen praktijk.

- In lerende praktijken professionals in zorg en welzijn toerusten om met mantelzorgers en vrijwilligers samen te werken en hen te ondersteunen doordat zij weten welke (werkzame) mogelijkheden zij hebben om van betekenis te zijn voor een goede balans in zorgtaken en andere levensdomeinen en bereid zijn deze in hun werk te implementeren; de kennis daaruit ophalen, verrijken en verder verspreiden. De focus ligt op zorgintensieve situaties en de betrokkenheid van jonge mantelzorgers.

B. Opdrachtgeverschap in beleid en praktijk

- Kennis delen voor gemeenten en andere voorwaardenscheppende instanties, waaronder zorgverzekeraars, over optimalisering van randvoorwaarden voor levensbrede ondersteuning van mantelzorgers en het faciliteren van vrijwillige zorg.
- Uitbreiden van de 'Woudlopersgids' en werken aan de ontwikkeling en de implementatie van kennis over integraal beleid op het terrein van informele zorg.

C. Kennis makelen, vraagbaak en kennisnetwerken informele zorg

- Kennis verzamelen, verrijken en verspreiden over informele zorg (mantelzorg en vrijwillige inzet in zorg en welzijn), via bijdragen aan nieuwsbrieven, workshops en participatie in netwerken.
- Vervullen van een vraagbaakfunctie m.b.t. de vele actuele vragen rond het thema informele zorg.

Projecten en activiteiten 'Inclusieve samenleving'

A. Bevorderen van een inclusieve samenleving

- Up-to-date houden van de themadossiers over inclusie, VN-verdrag en LHBTI.
- Peiling onder gemeenten naar inclusief beleid (herhaling van peiling januari 2018) en samen met o.a. VNG en Inclusionlab kennis ophalen over inclusieve gemeenten en de rol van verschillende partijen op lokaal niveau.
- Doorontwikkelen en verspreiden van methodes en tools uit de Inclusie toolkit.
- Faciliteren van lerende praktijken en waar nodig ook actief creëren van settings waarbinnen kennis over het samenspel op lokaal en regionaal niveau voor een brede inclusieve aanpak wordt ontwikkeld en gedeeld.
- Ontwikkeling en verspreiding van inspiratiebundels over implementatie van het VN-verdrag over mensen met beperkingen.

Deelprogramma's en grote projecten anders gefinancierd:

- *Kennisplatform Integratie en Samenleving (SZW)*
  - *K!X works (VSB Fonds / Asiel, migratie en Integratiefonds – AMIF / gemeenten)*
  - *We can young (OCW)*
  - *Regenboogsteden (OCW)*
  - *Alliantie verandering van binnenuit (OCW)*
  - *Inwonersbetrokkenheid, functioneren van Wmo-adviesraden en participatieraden (gemeenten)*
  - *Effectmetingen vrijwilligerswerk (gemeenten).*
  - *Tel mee met taal (VWS)*
  - *In voor mantelzorg (VWS)*
  - *Betere gezondheid (NUTS/OHRA)*
-

2.3 Programma Effectiviteit en Vakmanschap

Context

Sociale professionals in beleid en uitvoering werken in een ingewikkelde context met veel verschillende partijen. Bij de besluitvorming en het handelen beïnvloeden tal van aspecten die het werk: de burgers / cliënten met behoeften, voorkeuren en wensen, de ervaring en de expertise van de professional, de maatschappelijke opdracht en waarden, en de organisatorische en politieke context. Er zijn meerdere partijen betrokken, die elk een ander perspectief kunnen hebben op wat er aan de hand is, wat er bereikt moet worden en hoe dat aangepakt kan worden. De probleemdefiniëring is niet eenduidig en soms onderdeel van het probleem. Dat impliceert dat sociale professionals ook relationele en normatieve keuzes moeten maken. Algemene kennis en opleiding, beroepscode, een goede verankering van het bevorderen van vakmanschap binnen de organisatie, methodische reflectie en actieleren kunnen behulpzaam zijn bij het maken van juiste afwegingen.

Er zijn meerdere partijen betrokken, die elk een ander perspectief kunnen hebben op wat er aan de hand is, wat er bereikt moet worden en hoe dat aangepakt kan worden.

Het werkveld waarin professionals en beleidsmakers die zich bezighouden met ondersteuning van kwetsbare burgers zich begeven is flink in verandering. Grenzen tussen beroepen vervagen. Er worden andere vaardigheden gevraagd, en er komen andere aanbieders en nieuwe vormen van opdrachtverlening en sturing. Gemeenten hebben een omslag te maken naar een meer responsieve overheid.

Er is al veel bekend over 'wat werkt' bij de zorg en ondersteuning van mensen in kwetsbare posities. Daarbij gaat het zowel om kennis over de aanpak (effectiviteit) als om kennis over vaardigheden (vakmanschap). Ook over de randvoorwaarden is veel kennis beschikbaar. In het geheel van afwegingen kan deze kennis beter worden benut. Dit draagt bij aan professionalisering. Weten wat werkt is belangrijk, maar doen wat werkt is waar het uiteindelijk om gaat. Tegelijkertijd vergen nieuwe ontwikkelingen ook innovatieve kennis.

Er is een grote roep om kennis en ervaring uit te wisselen in lerende praktijken. Tegelijkertijd is er de vraag hoe lerende praktijken zo goed mogelijk vorm te geven en hoe de kennis die daar wordt opgedaan kan worden verrijkt en gedeeld met anderen, om zo collectieve leerprocessen te versnellen. Verschillende vraagstukken dringen zich daarbij op, bijvoorbeeld over welke onderzoeksmethoden wanneer het best bruikbaar zijn en hoe zo goed mogelijk zicht te krijgen op de resultaten en effecten; hoe de landelijk beschikbare kennis over 'wat werkt' zo goed mogelijk te laten benutten in het beleid en de lokale uitvoeringspraktijken, en welke rol verschillende betrokkenen moeten vervullen om outcomegericht werken en optimale uitkomsten voor burgers te bevorderen. Ten slotte is er de vraag hoe lerende praktijken zo goed mogelijk vorm te geven en hoe de kennis die daar wordt opgedaan kan worden verrijkt en gedeeld met anderen, om zo collectieve leerprocessen te versnellen.

Wat willen we met dit programma bereiken?

Gemeenten, aanbieders, hun bestuurders, leidinggevenden en medewerkers werken duurzaam en systematisch aan verbetering van de kwaliteit en effectiviteit van beleid en aanpak gericht op het verbeteren van de kwaliteit van leven en participatie van kwetsbare burgers.

Onze speerpunten zijn:

- Het gestructureerd verzamelen, actualiseren en verspreiden van betrouwbare kennis over wat werkt in de aanpak van maatschappelijke vraagstukken en over effectieve interventies en professionele vaardigheden.
- Ophalen en inzicht krijgen in vraagstukken waar sociale professionals mee worstelen. Vertalen van bevindingen in toepasbare kennis voor de praktijk en bijdragen aan visievorming over professionalisering in het sociaal domein.
- Het stimuleren en leren toepassen van kennis over wat werkt, onder meer bij het implementeren van effectieve sociale interventies en Wat werkt-dossiers.
- Het verder versterken van de betrokkenheid van praktijk, beleid en wetenschap bij het verzamelen en toepassen van kennis over wat en wie werkt onder meer in lerende praktijken.
- De logica van het outcome-gericht werken en sturen verder ontwikkelen en verspreiden, mede met behulp van het Kwaliteitskompas.
- Het stimuleren en faciliteren van passend evaluatieonderzoek in het sociaal domein.
- Ontwikkelen, delen en leren toepassen van kennis over lerende praktijken en lerende professionals.

Wat gaan we in 2019 doen?

Projecten en activiteiten 'Effectiviteit en vakmanschap'

A. Effectief handelen

- Ontwikkelen, delen en leren toepassen van kennis over 'wat werkt' in leer- en verbetertrajecten, een specifieke vorm van een lerende praktijk, waarbij in een gemeente rondom een maatschappelijke thema binnen een lokaal samenwerkingsverband op beleids- en uitvoeringsniveau de praktijk verrijkt wordt met kennis over wat werkt.
- Stimuleren van het ontstaan en leveren van een bijdrage aan lerende praktijken van een of meerdere maatschappelijke organisaties gezamenlijk, op het gebied van: implementatie van erkende interventies op basis van de QuickScan en Toolkit Implementatie van interventies; het versterken van burgerinitiatieven met kennis van wat werkt en het meten van outcome.
- Ontwikkelen, delen en leren toepassen van evidence-based werken en professionele besluitvorming door sociale professionals.
- Actueel houden van de websites en het themadossier Wat werkt in de sociale sector.
- Start en uitvoering van campagne: 'Doen wat werkt'.

B. Versterken vakmanschap

- Kennisontwikkeling en kennisdeling ten aanzien van het functioneren van sociale professionals en de randvoorwaarden voor hun functioneren (tijd, ruimte, autonomie, geld, manier van verantwoording) in samenspel met ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, burgerinitiatieven, mantelzorgers en andere beroepsgroepen en de Werkplaatsen Sociaal Domein.
- Versterken van vakmanschap van professionals bij het collectief maken van wat individueel lijkt.
- Gezamenlijke kennisontwikkeling met sociale professionals met betrekking tot mensenrechten. Sociale professionals zien in de praktijk bij uitstek welke problemen van mensen het gevolg zijn van structurele machtsongelijkheid of onbedoelde negatieve effecten van sociaal beleid.
- Bevorderen van toepassing en doorontwikkeling van de kennis over de rol en vaardigheden van professionals in lerende praktijken.
- Het verkrijgen van inzicht in wenselijkheid en haalbaarheid van beroepsstandaarden en vanuit deze kennis bijdragen aan passende ondersteuning bij verdere implementatie van beroepscode, beroepsregistratie en het beroepscompetentieprofiel in de dagelijkse uitvoeringspraktijk van sociale professionals.

- Kennis verspreiden over het versterken van vakmanschap van sociale professionals, onder meer via het up-to-date houden van het themadossier Professionalisering, bijdragen aan netwerken, e.d.

C. Effectieve sociale interventies

- Up-to-date houden van de databank 'Effectieve sociale interventies' en bewaken van de kwaliteit hiervan met behulp van de praktijkpanels en de erkenningscommissie binnen het Samenwerkingsverband met zeven kennisinstituten.
- Toetsen van interventies voor beoordeling op het niveau Goed beschreven, Goed Onderbouwd of Effectief in de erkenningscommissie Maatschappelijke ondersteuning, participatie en veiligheid.
- Kennis delen over kwaliteitsverbetering met ontwikkelaars en eigenaren van interventies.
- Organiseren stimuleringsimpuls kwaliteitsverbetering en beoordeling interventies op de thema's eenzaamheid, armoede en schulden, integratie en participatie (asielzoekers en migranten) en participatie richting arbeidsmarkt (kwetsbare groepen).

D. Wat werkt dossiers

- Ondersteuning en kwaliteitsbewaking van de productie van nieuwe Wat werkt dossiers.
- Up-to-date houden van Wat werkt dossiers m.b.v. literatuursearch en gesprekken met experts.
- Algemeen beschikbare ondersteuning bij implementatie van Wat werkt dossiers m.b.v. (online) leer- en verbeter tools en reflectie op kennis over werkzame mechanismen in de praktijk.
- Evaluatie van gebruik, bruikbaarheid en meerwaarde van de Wat werkt-dossiers.

E. Inzicht in wat werkt

- Inventarisatie en ontwikkeling van passende criteria voor het beoordelen van kwalitatief evaluatieonderzoek bij de erkenning van interventies.
- Een analyse van de opbrengsten van het onderzoeksprogramma Inzicht in sociale interventies dat binnen Doen wat werkt met 35 publicaties werd uitgevoerd tussen 2009 en 2018.
- Analyse van de waarde van werkzame elementen of werkzame mechanismen bij de onderbouwing van het uitvoerend werk in het sociaal domein. Verheldering van de begrippen en de relevantie voor de praktijk.
- Theoretische onderbouwing: inventarisatie van specifieke theorieën die gebruikt worden bij de onderbouwing van (interventies in) 'social work', nationaal en internationaal.
- Leerstoel Participatie en effectiviteit aan de VU.
- Organisatie scriptieprijs.

Projecten en activiteiten 'Kwaliteit en outcome'

A. Outcome-gericht werken

- Verzamelen, ontsluiten en zo nodig in co-creatie doorontwikkelen van instrumenten om de outcome van collectieve voorzieningen in beeld te brengen, inclusief aandacht voor de preventieve werking daarvan.
- Doorontwikkelen, delen en leren toepassen van het Kwaliteitskompas sociaal domein aan de hand van voorbeelden en verdere verspreiding van de inzichten.
- Participeren in lerende praktijken bij het vormgeven van outcome-gericht werken; daaruit de lessen ophalen, verrijken en verspreiden met het oog op bredere benutting.
- Met beleidsmedewerkers van aanbieders en gemeenten verkennen van de invloed, belasting en grenzen van monitoring. Met de opbrengsten, korte verkenning van de literatuur en voorgelegd aan belanghebbenden (VNG, SWN) een position paper schrijven over dit onderwerp.
- Uitwisseling en verrijking van kennis over sturen op kwaliteit in samenwerking met de landelijke kennisinstituten, het NDSO en aansluitend bij het Programma Sociaal Domein.
- Bij houden van het themadossier Sturen op kwaliteit, participeren in netwerken, bijdragen aan congressen e.d.

Deelprogramma's en grote projecten anders gefinancierd:

- *Wat werkt bij aanpak discriminatie bij werving en selectie (SZW)*
  - *Evaluatieonderzoeken (gemeenten)*
  - *Inventarisatie monitoringsinitiatieven in gemeenten (VNG realisatie)*
  - *Ondersteuning outcomegericht werken (gemeenten)*
  - *Training intervisie / scholing van wijkteams (gemeenten)*
-

2.4 Programma Kennisinfrastructuur sociaal domein

Context

In beleidsnota's wordt op allerlei manieren gesproken over het bevorderen van het leren. Termen als 'lerende netwerken', 'lerende praktijken' zijn veelvuldig te vinden. Zo noemt het kabinet in het programma Langer Thuis het bevorderen van kennis- en informatie-uitwisseling in en tussen regionale leernetwerken. In het Actieprogramma Eén tegen eenzaamheid wordt gesproken over implementeren van veelbelovende aanpakken en daar weer van leren. '(..) ontwikkeling van onze kennis en de implementatie daarvan, moeten hand-in-hand gaan. Al doende leren we, maar ook eerst leren en dan doen' (blz. 20). In het programma Geweld hoort nergens thuis wordt bij de aanpak opgeroepen tot een lerende en verbeterende omgeving en het vormgeven van lerende praktijken. En ook in het Programma Sociaal Domein willen Rijk en gemeenten weerbarstige vraagstukken in de uitvoeringspraktijk op een lerende manier aanpakken.

Kennisinstituten staan voor de opgave om lerende praktijken te faciliteren en om waar nodig ook nieuwe settings te creëren waarbinnen samen met alle betrokkenen kan worden geleerd. Daarvoor is het zaak te participeren in die praktijken (hetgeen is beschreven in de inhoudelijke programma's) en te zorgen voor een kennisinfrastructuur die borgt dat de kennis overdraagbaar wordt en blijft stromen. Ook die kennisinfrastructuur zelf behoeft voortdurend onderhoud en vernieuwing om zo goed mogelijk aan te blijven sluiten bij actuele vraagstukken en om de samenwerking met onze partners daarin optimaal te benutten.

Kennisinstituten staan voor de opgave om lerende praktijken te faciliteren en om waar nodig ook nieuwe settings te creëren waarbinnen samen met alle betrokkenen kan worden geleerd.

Wat willen we met dit programma bereiken?

Overheden, maatschappelijke organisaties en hun bestuurders en medewerkers zo goed mogelijk ondersteunen bij het versnellen van leerprocessen in hun praktijken.

Onze speerpunten in 2019 zijn:

- Onderhoud en doorontwikkeling van de online en offline platforms om kennis over de aanpak van sociale vraagstukken uit praktijk en wetenschap toegankelijk maken voor onze doelgroepen.
- Het stimuleren van het maatschappelijk debat door nieuwe thema's te agenderen, controversiële onderwerpen bespreekbaar te maken en een vraagstuk van meerdere kanten te belichten.
- Bijdragen aan de transformatie van de landelijke kennisinfrastructuur in het sociaal domein.

Projecten en activiteiten 'Kennisplatforms'

A. Online en offline kennisplatforms

- Via het online kenniscentrum Movisie.nl wordt aan kennis over belangrijke thema's in het veld actuele content, duiding en verdieping toegevoegd, door achtergrondinformatie die gevoed wordt door de inhoudelijke programma's en projecten van Movisie.
- Ondersteunend aan de themadossiers en aan de Movisie-projecten volgen en analyseren van praktijkvoorbeelden, interventies, instrumenten, publicaties, onderzoeken en actuele ontwikkelingen.
- Monitoren over welke thema's online wordt geconverseerd, aansluitend op relevante discussies kennis inbrengen en praktische vragen beantwoorden.
- Door gebruik te maken van onze social mediakanalen als LinkedIn, Facebook en Twitter (in totaal meer dan 60.000 volgers) en via de Kennislijn (vragen per e-mail) ons brede publiek bedienen.
- Met andere kennisinstellingen onderzoeken hoe we gezamenlijk kennis over bepaalde vraagstukken online aan kunnen bieden.
- Drie keer per jaar het magazine Movisies verzenden naar relaties, met aansprekende reportages, interviews, good practices, columns en nieuwsberichten over de ontwikkelingen in het sociaal domein. Movisies brengt daarbij nadrukkelijk de lerende praktijk in beeld aan de hand van good practices over specifieke onderwerpen in uiteenlopende gemeenten.

B. Debatten en visievorming

- Organiseren en initiëren van debat via debatsites, dagbladen, vakbladen en bijeenkomsten.
- Aanbieden van een disseminatie-functie aan externe en interne partijen via het Platform Sociale Vraagstukken ten behoeve van visievorming, debat en vertaling naar de praktijk van professionals, gemeenten etc.
- Op een verdiepende en tegelijk onderhoudende manier visie, reflectie, debat en perspectief bieden op beroepsontwikkeling aan sociale professionals (betaald en onbetaald), managers, beleidsmakers, onderzoekers en studenten door middel van publicaties in het Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken (TSV) en in het jaarboek van TSV over een specifiek thema.

Projecten en activiteiten 'Transformatie kennisinfrastructuur'

A. Wisselwerking landelijke en regionale kennisinfrastructuur

- Verbetering en uitbreiding van de samenwerking met de Werkplaatsen Sociaal Domein op de gebieden: integraal werken in de wijk, versterking van de sociale basis, eenzaamheid en lerende praktijken.
- Ondersteuning van de samenwerkende werkplaatsen en de voorzitter en op het gebied van communicatie. In 2019 zullen we met de Werkplaatsen voorbereidingen treffen voor intensivering van de samenwerking in de volgende fase van de werkplaatsen (2020-2022).
- Samenwerking met hogescholen bij onderzoeksprojecten in RAAK-projecten (zoals culturele interventies gericht op inclusie van mensen met een beperking, preventie van partnergeweld en professionele besluitvorming).
- Vergroten van de kennis over het functioneren van lerende praktijken in samenwerking met de Vrije Universiteit.

B. Versterking samenwerking landelijke kennisinfrastructuur en gemeenten

- Intensivering van de samenwerking met de partners van de Kennisalliantie Maatschappelijke Zorg en Ondersteuning (KAMZO) op vraagstukken die breed in het sociaal domein spelen, zoals integraal werk in de wijk en sturen op kwaliteit en outcome. In 2019 willen we ook de samenwerking versterken op de gebieden: participatie van kwetsbare burgers (incl. LVB) en integrale veiligheid.

- Versterking van de samenwerking met de VNG en de G40, onder meer door in cofinanciering inspiratiebundels uit te brengen over implementatie van het VN-verdrag voor mensen met een beperking, te verkennen hoe we op internationaal vlak gemeenten kunnen ondersteunen en intensivering van de samenwerking met (de themagroepen van) het G40 stedennetwerk.
- Voortzetting participatie in het kennisnetwerk Verward gedrag, waarin het CCV, Mind, Phrenos, Trimbos-instituut, Platform31, Vilans en Movisie gezamenlijk kennis ontsluiten over verward gedrag en stimuleren dat deze kennis in de praktijk wordt benut.

Bijlage: Samenwerkingspartners van Movisie

Movisie is een echte kennisnetwerkorganisatie en werkt samen met tal van partijen. In samenwerking met al die anderen vervullen wij de rol van het verzamelen, verrijken, verspreiden en (bevorderen van het) benutten van kennis om zo onze bijdrage te leveren aan het versnellen van lerende praktijken en een effectieve aanpak van maatschappelijke vraagstukken. We werken daarvoor samen met de volgende organisaties (alleen bovenregionale zijn genoemd):

Ministeries, overheidsinstellingen en gemeenten:

Ministerie van Volksgezondheid (VWS), Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V), Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Programmaraad Sociaal Domein, Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), College voor de Rechten van de Mens, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Netwerk Directeuren Sociaal Domein (NDSO), VNG Realisatie (voorheen KING), G4, G40, A+O fonds gemeenten (en de uitvoeringsautoriteit), en 168 individuele gemeenten (zie onderstaand overzicht).

Brancheorganisaties, koepelorganisaties en beroepsverenigingen:

Beroepsvereniging van Professionals in het Sociaal Werk, Sociaal Werk Nederland, Nederlandse Vereniging van Raadsleden, Wethoudersvereniging, Arbeidsmarktfonds FCB, Divosa, Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV), GGD GHOR Nederland, Krachtproef (netwerkorganisatie van opbouwwerkers), LaNSCO (Landelijk Netwerk Sociaal Coöperatief Ondernemen), Vakvereniging voor Ervaringswerkers (VVvE), Nederlandse Sociologische Vereniging, Marie Kamphuis Stichting, ActiZ, LPB netwerk, Federatie Opvang, Cedris, MEE Nederland, Landelijk Netwerk Veilig Thuis, Landelijk Platform Bestrijding Ouderenmishandeling, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, Alliantie van Kracht.

Cliëntenorganisaties en burgerorganisaties

Landelijke Cliëntenraad (LCR), Ieder(in), Ouderenbonden KBO/PCOB, NOV, Mezzo, Nederland Zorgt Voor Elkaar, Revief, Stichting Zijweg, Stichting Rise, Netwerk Blue, COC Nederland, Coalitie van Inclusie, Art. 1/Radar, Koepel van Adviesraden sociaal domein, LSA, Vakbonden FNV en CNV, Zelfregiecentra, Zorgbelang Gelderland, Mind, Eropaf.

Kennisinstellingen en adviesorganen

Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), Nederlands Jeugdinstituut (NJI), Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)-Centrum Gezond Leven, Kenniscentrum Sport, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), Trimbos-instituut, Vilans, Platform31, Rutgers, Werkplaatsen Sociaal Domein, Hogescholen (met name de Hogeschool van Amsterdam, de Hogeschool Utrecht en de Hogeschool Arnhem/Nijmegen) en universiteiten (waaronder met name vermelding verdiend de Vrije Universiteit van Amsterdam waar de Movisie-leerstoel Participatie en effectiviteit is gevestigd, die wordt bekleed door Saskia Keuzenkamp, Universiteit voor Humanistiek, Universiteit Utrecht en Transo Academische werkplaats voor sociaal werk van de Universiteit van Tilburg), ZonMW, Verwey-Jonker Instituut (KIS), Sensoa, ProDemos, SBCM (kenniscentrum sociale werkgelegenheid), Pakhuis De Zwijger, CMO Stamm (kenniscentrum voor sociaal maatschappelijke vraagstukken in Groningen en Drenthe), Stichting Kenniscentrum Phrenos, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV).

Bijlage: Gemeenten waar Movisie mee samenwerkt (stand per 1-10-2018)

Aalsmeer	Gorinchem	Opsterland
Alblasserdam	Grave	Oss
Alkmaar	Groningen	Oude IJsselstreek
Almelo	Haarlem	Ouder-Amstel
Almere	Hardenberg	Papendrecht
Alphen aan den Rijn	Harderwijk	Peel en Maas
Alphen-Chaam	Hardinxveld-Giessendam	Purmerend
Amersfoort	Heerhugowaard	Rheden
Amstelveen	Heerlen	Roermond
Amsterdam	Hellendoorn	Rotterdam
Apeldoorn	Helmond	Rozendaal
Arnhem	Hendrik-Ido-Ambacht	Schiedam
Assen	Hengelo	's-Hertogenbosch
Baarle-Nassau	Hillegom	Simpelveld
Berg en Dal	Hilversum	Sittard-Geleen
Bernheze	Hoogeveen	Sliedrecht
Beverwijk	Hoogezand-Sappemeer	Slochteren
Bladel	Hoorn	Smallingerland
Blaricum	Horst aan de Maas	Soest
Bloemendaal	Houten	Someren
Boekel	Huizen	Stadskanaal
Breda	IJsselstein	Steenbergen
Brunssum	Kaag en Braassem	Stein
Bunnik	Kampen	Stichtse Vecht
Buren	Kerkrade	Súdwest Fryslân
Capelle aan den IJssel	Landerd	Teylingen
Cuijk	Lansingerland	Tilburg
De Fryske Marren	Laren	Tubbergen
De Wolden	Leerdam	Tynaarlo
Delft	Leeuwarden	Uden
Den Haag	Leiden	Utrecht
Deurne	Leidschendam-Voorburg	Utrechtse Heuvelrug
Deventer	Lelystad	Veenendaal
Diemen	Leusden	Velsen
Doesburg	Lochem	Venlo
Doetinchem	Maassluis	Venray
Dordrecht	Maastricht	Vlaardingen
Drimmelen	Menterwolde	Vlissingen
Druten	Meppel	Waalre
Echt-Susteren	Middelburg	Wageningen
Edam-Volendam	Mill en Sint Hubert	Weert
Ede	Molenwaard	Westerveld
Eemnes	Montferland	Westland
Eindhoven	Neder-Betuwe	Weststellingwerf
Elburg	Nieuwegein	Wijchen
Enkhuizen	Nieuwkoop	Wijdmeren
Enschede	Nijmegen	Winterswijk
Etten-Leur	Nissewaard	Woerden
Geertruidenberg	Noordoostpolder	Woudenberg
Geldermalsen	Noordwijk	Zaanstad
Gemert-Bakel	Oldambt	Zederik
Giessenlanden	Oldenzaal	Zeist
Gilze en Rijen	Olst-Wijhe	Zoetermeer
Goeree-Overflakkee	Ommen	Zutphen
Goes	Onderbanken	Zwijndrecht
Gooise Meren	Ooststellingwerf	Zwolle

